

Татаал сүйлөм

Мугалим: Рыскелдиева А.З.

Татаал сүйлөмдүн грамматикалык ТҮЗҮЛҮШҮ

- ▶ Татаал сүйлөмдүн тутумундагы жөнөкөй сүйлөмдөр бири-бир менен маанилик жана грамматикалык жактан тең даражада, бири экинчисине багыныңкы абалда байланышат.
- ▶ Мисалы:
- ▶ 9-И класс дайыма алдыда болсо да, айрымдары артка тартат.
- ▶ Турдубек эч бир тапшырманы калтырбайт, башкалары суктанышат.
- ▶ Кутман элдин баарын таң калдырып, дайыма алдыңкы болуп окучу болду.

Татаал сүйлөмдүн түрлөрү

Тең байланыштагы татаал сүйлөм

- Баямир алып баруучу болду да, кыздар үчүн жылдыз болуп калды.
- Аман алып баруучу болду, элдин баары ыраазы болду.

Багыныңкы байланыштагы татаал сүйлөм

- Айжаркын акылдуулугу , эмгекчилдиги менен таанылып, алдыңкы кыздардан болду.
- Алтынай жардамын баарына берсе, көп ийгиликтерди багындырабыз.

Татаал сүйлөмдүн түгөйлөрүнүн өз ара байланышы

Интонация аркылуу

Көп жашаган билбейт,
көптү көргөн билет.

Шарттуу ыңгайдын -са мүчөсү аркылуу

Көп түкүрсө , көл болот.

Атоочуктар аркылуу

Арслан **секиреде**, балдар качып
кетип, аны уят кылышты.

Чакчылдар аркылуу

Нурсултан жаныбарларды
жакшы бил**ип**, таймашта
алдыга чыкты.

Жандоочтор аркылуу

Ал окумуш болгону **менен**, калпы чыгып
калды.

Айрымдарга сөздөр айтылган соң,
уялганынан өздөрүнчө дептерлерин сырттап
келишти.

Татаал сүйлөмдүн түгөйлөрүнүн өз ара байланышы

Айрым бир мезгилдик маанидеги сөздөр аркылуу

- Ал сүйлөп бүткөн кезде, баарыбыз кетип калганбыз.

Айрым бир мезгилдик маанидеги сөздөр аркылуу

- Айзада жасанып отурган чакта, иштин баары бүтүп калган